

Kirgizsko – monitor ekonomického vývoja **december 2018**

1. Aktuálny makroekonomický vývoj / očakávané trendy:

Tvorba **HDP za 11 mesiacov r. 2018 dosiahla 474,5 mld. KGS (5,9 mld. EUR) a medziročne sa zvýšila o 3,1 %**. Rast odvetví produkujúcich tovary predstavoval 4,7 %, v prípade odvetví produkujúcich služby to bola hodnota nižšia (1,7 %). Objem **produkcie v priemysle dosiahol 221,8 mld. KGS (2,8 mld. EUR)** a oproti rovnakému obdobiu predchádzajúceho roka sa zvýšil o 4,9 %. Bez zahrnutia bane na zlato Kumtor, ktorá je kľúčovým výrobným podnikom kirgizskej ekonomiky a pokrýva 60 % tržieb v priemysle, objem produkcie dosiahol 133,4 mld. KGS/1,7 mld. EUR (+8,4 %). Medziročná **miera inflácie v novembri 2018 predstavovala 1,6 %** (november 2017 – 3,1 %). Priemerná mesačná mzda koncom novembra 2018 bola 15,778 tis. KGS/197 EUR (+6,1 %).

Objem **finančných prevodov** Kirgizov pracujúcich v zahraničí dosiahol za 10 mesiacov r. 2018 sumu **2,243 mld. USD**, z čoho 98 % (2,2 mld. USD) tvorili prevody z Ruskej federácie. Na druhom mieste, ale s mnohonásobne nižšou sumou, boli USA s 21,8 mil. USD. Z Kirgizska do zahraničia bolo v uvedenom období zároveň prevedených 444,7 mil. USD, čistý prítok finančných zdrojov predstavoval 1,798 mld. USD.

Verejný dlh k 31.10.2018 dosiahol 4,427 mld. USD (59,9 % HDP), z čoho 3,087 mld. USD bol vonkajší a 0,620 mld. USD vnútorný dlh. V priemere tak na každého obyvateľa Kirgizska (spolu má 6,3 mil. obyvateľov) pripadá 702,7 USD verejného dlhu, čo predstavuje 3,1-násobok priemernej mesačnej mzdy. **Najväčším veriteľom Kirgizska je Čínska exportno-importná banka** s poskytnutými úvermi vo výške 1,681 mld. USD (40 % celkového verejného dlhu).

2. Podnikateľské prostredie

Zavedenie moratória na previerky firiem

Premiér M. Abylgaziev podpísal 18.12. nariadenie, na základe ktorého **bude od 1.1.2019 na dva roky zavedené moratórium na previerky podnikateľských subjektov**. Týkať sa bude previerok firiem, ktoré doposiaľ vykonávalo 10 splnomocnených orgánov: Sociálny fond, Štátny protimonopolný úrad, Štátny úrad pre reguláciu tepelno-energetického komplexu, Štátny úrad pre reguláciu a kontrolu nad finančným trhom, Štátna inšpekcia pre veterinárnu a fytosanitárnu bezpečnosť, Štátna inšpekcia pre ekologickú a technickú bezpečnosť, Sekcia pre cenné kovy Ministerstva financií KG, Sekcia pre zásobovanie liekmi a zdravotníckou technikou Ministerstva zdravotníctva KG, Úrad pre kontrolu výroby etylalkoholu a alkoholických nápojov Ministerstva poľnohospodárstva KG. V súvislosti so zverejneným uvedeného moratória kirgizská vláda informovala, že jeho zavedenie nebude mať v žiadnom prípade dopad na bezpečnosť života a zdravia občanov krajiny.

Minister hospodárstva O. Pankratov v tejto súvislosti informoval, že so zavádzaním informačných technológií sa menia aj mechanizmy vzájomného pôsobenia medzi vládou a podnikateľskou sférou tak z právneho, ako aj z technického hľadiska. **Formy kontroly a previerok, ktoré sa v Kirgizsku používali doposiaľ, dnes už nie sú aktuálne**. Kirgizsko

už prešlo na technickú reguláciu, čo v sebe zahŕňa systém samoregulácie, ktorý zaručuje bezpečnosť pohybu produktov a tovarov, taktiež bezpečnosť procesu ich výroby, transportu, skladovania a využitia. Umožňuje to zaručiť bezpečnosť pohybu tovarov na trhu bez akýchkoľvek previerok. Štátne orgány budú povinné vykonávať pravidelné kontrolné nákupy, ktoré však nebudú previerkou a budú porovnávať charakteristiky tovaru pohybujúceho sa na trhu, či zodpovedajú príslušným technickým dokumentom a normám. Pokiaľ sa zistí rozdiel, budú prijaté zákonné opatrenia (odobratie licencie, akreditácie).

Prílev PZI sa znižuje

Prílev priamych zahraničných investícií za január-september 2018 dosiahol **344,9 mil. USD** a v porovnaní s rovnakým obdobím predchádzajúceho roka sa znížil o 31,5 %. Celkovo však v Kirgizsku veľa finančných zdrojov neostalo, nakoľko objem prílivu PZI prevýšil ich odliv iba o nepatrných 16,8 mil. USD. Najviac PZI smerovalo z Číny (35,7 %), Holandska (11,4 %), Veľkej Británie (7,5 %), Turecka (7 %) a Švajčiarska (5 %).

3. Energetika / nerastné zdroje / doprava

Vstup zahraničného investora do banského sektoru

Čínska spoločnosť Manson Goup sa stala víťazom tendra na využitie bane na ťažbu zlata Makmal. 19.12. o tom informovalo vedenie štátneho holdingu Kyrgyzaltyn (<http://kyrgyzaltyn.kg/>), ktorý združuje domáce podniky banského priemyslu zamerané na ťažbu zlata. Po podpise investičnej zmluvy (január-február 2019) bude vytvorený spoločný podnik na základe kombinátu Makmalzozolo («Макмалзолото»), v ktorom zahraničný investor získa 70 % a holding Kyrgyzaltyn bude kontrolovať zvyšných 30 %. Investor ponúkol vlastné prostriedky vo výške 75 mil. USD a zaviazal sa vytvoriť celkovo 1 315 pracovných miest. Zároveň po spustení ťažby bude ročne odvádzať 2 % hrubých tržieb do fondu rozvoja Toruz-torouškého rajónu.

Spoločnosť Manson Group taktiež prisľúbila aktívne prispieť k sociálno-ekonomickému rozvoju danej oblasti formou výstavby supermarketu, trhoviska, 2-poschodového motela, reštauračno-turistického komplexu, závodu na spracovanie medu, skleníkov na pestovanie zeleniny. Produkcia zlata v bani Makmal bola dočasne pozastavená 1.9.2018 do času, kým kontrolu nad celým projektom prevezme nový investor. Makmal je najstarším náleziskom zlata v Kirgizsku (do prevádzky bolo uvedené v r. 1986 s plánovanou ťažbou na 10 rokov) a jeho odvody tvoria 95 % príjmov Toruz-torouškého rajónu, ktorý je súčasťou Džalabadskej oblasti.

Výstavba nových vodných elektrární nemá zmysel

K uvedenému záveru došla medzivládna pracovná skupina pre klimatické zmeny na svojom zasadnutí 11.12.. Jej experti informovali, že **pre Kirgizsko nemá zmysel stavať ďalšie vodné elektrárne, nakoľko očakávané klimatické zmeny budú viesť k nedostatku vodných zdrojov.** Podľa údajov OSN sa priemerná ročná teplota v Kirgizsku za ostatných 100 rokov zvýšila 0,8 %, čo malo podstatný vplyv na ekosystémy, rozvoj poľnohospodárstva, mimoriadne situácie, stav vodných zdrojov, lesné ekosystémy a tiež na zdravie obyvateľstva.

Perspektívy leteckej dopravy

Kirgizsko aktívne pracuje na tom, aby sa dostalo zo zoznamu spoločností, ktoré majú zakázané lietať do Európy. Jeho ambíciou je, aby sa tak stalo už v priebehu nasledujúceho r. 2019. Ministerstvo dopravy KG v tejto súvislosti uviedlo (7.12.), že pre to vytvorilo všetky podmienky, zvýšilo o 100 % príjmy pilotov, ktorých vzdeláva v súlade s príslušnými

požiadavkami medzinárodnej leteckej dopravy. Prezident ICAO začiatkom r. 2018 osobne navštívil Kirgizsko a bol s ním prerokovaný celý rad otázok týkajúcich sa reformy systému civilného letectva. Audit ICAO bol vykonaný bez špecifických pripomienok, k 1.9.2018 bol plán prijatých opatrení splnený na 93 %. Pozvaní inšpektori z Francúzska, ktorí preverovali systém civilného letectva Kirgizska, odišli bez mimoriadnych pripomienok. Kirgizsko splnilo požiadavky ICAO a vytvorilo dve laboratória, z ktorých jedno zodpovedá za vydávanie certifikátov o bezpečnosti zariadení, cez ktoré prechádzajú cestujúci a druhé, ktoré zodpovedá za bezpečnosť leteckej techniky.

Zasadnutie Rady pre fiškálnu a investičnú politiku

Rada zasadla 11.12. pod predsedníctvom premiéra M. Abylgazieva a jedným z jej hlavných programov bolo **posúdenie 4 veľkých investičných projektov financovaných vládou. Ide o projekty z oblasti energetiky a vodného hospodárstva:** generálna oprava Uč-kurganskej vodnej elektrárne, modernizácia čistiarní odpadových vôd Issyk-kul'skej oblasti, opatrenia na zvýšenie odolnosti vodných zdrojov voči klimatickým zmenám, zvýšenie bezpečnosti využívania 2. bloku Kambaratinskej vodnej elektrárne.

4. Medzinárodné hospodárske vzťahy / Eurázijská ekonomická únia (EĽ):

Programy podpory zo strany EĽ

Ministerstvo financií KG informovalo 18.12. o poskytnutí **grantu EĽ vo výške 6,5 mil. EUR, ktorý bude určený na podporu rozpočtu, sektor sociálneho zabezpečenie obyvateľstva.** Ide o druhú tranžu z 26 mil. EUR, ktoré EĽ vydelila na program pomoci kirgizskej vláde realizovať reformy v oblasti sociálneho zabezpečenia, rozšíriť spektrum a kvalitu poskytovaných sociálnych služieb, hlavne deťom z rizikových skupín, na realizáciu vládnej politiky ochrany detí. Prvá časť grantu v sume 4,25 mil. EUR bola poskytnutá ešte začiatkom r. 2016, celý projekt by mal byť finalizovaný do konca r. 2019. EĽ okrem podpory financovania rozpočtu na uvedené ciele zabezpečuje tiež poskytovanie poradenskej a technickej pomoci, vzdelávanie zamestnancov Ministerstva práce a sociálneho rozvoja KG a Ministerstva financií KG.

Ministerstvo financií KG informovalo 6.12., že na jej účet boli prevedené **prostriedky vo výške 9,375 mil. EUR v rámci rozpočtovej podpory EĽ pre sektor vzdelávania.** Ide o pozastavenú výplatu programu rozpočtovej podpory v celkovej sume 30 mil. EUR, ktorá bola poskytnutá kirgizskej vláde pri realizácii Stratégie rozvoja vzdelanosti KG do r. 2020. Cieľom programu je spolupráca v oblasti reformy všeobecného a profesionálno-technického vzdelávania, zvýšenia kvality vzdelávania a pedagogických štandardov, zlepšenia využívania verejných financií. Prostriedky budú určené aj na nákup učebníc, financovanie systému mimoškolského vzdelávania a zavedenie internetu do všetkých školských zariadení. EĽ okrem toho vypracovala súbor odporúčaní o politike, technickej pomoci a tréningu zamestnancom Ministerstva vzdelávania a vedy KG a Spoločenskej rady pri MVaV KG, ako aj Ministerstvo financií KG v dodatočnej rozpočtovej podpore. Predchádzajúce 2 tranže po 10 mil. EUR boli vyplatené v decembri 2016 a 2017. Uvedená rozpočtová podpora je poskytovaná Kirgizsku v rámci viacročného indikatívneho programu pomoci na r. 2014-2020, kde vzdelávanie predstavuje jedno z troch základných smerovaní dvojstranného programu spolupráce s EĽ. V súčasnosti kirgizská vláda posudzuje s EĽ nový program rozpočtovej pomoci v hodnote 35,76 mil. EUR na roky 2019-2021 za účelom súčinnosti pri realizácii reforiem a príslušných parametrov, prezentovaných v pláne implementácie Stratégie rozvoja vzdelávania na roku 2018-2020.

Zasadnutie Rady pre spoluprácu EÚ-Kirgizsko

V Bruseli sa 11.12. uskutočnilo **16. zasadnutie Rady pre spoluprácu medzi EÚ a Kirgizskou republikou**, vedúcim kirgizskej delegácie bol minister zahraničných vecí Č. Ajdarbekov, za EÚ rokovania viedla K. Kneissl, ministerka pre Európu, integráciu a zahraničné veci Rakúskej republiky ako súčasnej predsedníckej krajiny EÚ. Na zasadnutí boli prerokované otázky týkajúce sa pripravovaného **návrhu Dohody o rozšírenom partnerstve medzi EÚ a Kirgizskou republikou**, programová pomoc EÚ v oblasti zvrchovanosti práva, vzdelávania, rozvoja poľnohospodárskych regiónov Kirgizska, realizácia projektu zabezpečenia vidieckych oblastí Kirgizska pitnou vodou. Zo strany EÚ bola na stretnutí zdôraznená potreba ďalšieho rozvoja spolupráce v oblasti zabezpečenia občianskych práv a rozvoja občianskej spoločnosti v Kirgizsku. EÚ zároveň potvrdila svoj plán vydeliť 36 mil. EUR na podporu rozvoja systému vzdelávania v Kirgizsku. Kirgizská strana vyjadrila svoju podporu pripravovanej stratégii EÚ pre Strednú Áziu, ktorej prijatie sa očakáva v priebehu r. 2019. Preferenčný obchodný status (systém GSP+) umožnil zvýšiť celkový obrat vzájomného obchodu od r. 2016 viac ako 3-násobne.

Finančný grant NSR

Ministerstvo hospodárstva KG informovalo 13.12., že **nemecká vláda poskytne Kirgizsku grant vo výške 40,1 mil. EUR, z ktorých 21,1 mil. EUR bude určených na projekty technickej a finančnej spolupráce**. Ide napríklad o 4 mil. EUR určených na program „Perspektívy pre mládež“, 4 mil. EUR na program „Pomoc perinatálnemu zdravotníctvu“, 3,5 mil. EUR na podporu udržateľného rozvoja ekonomiky, 3,5 mil. EUR na podporu zamestnanosti a profesionálneho vzdelávania, ako aj ďalšie menšie programy s rozsahom financovania do 1 mil. EUR. **Zvyšných 19 mil. EUR bude určených na realizáciu projektov v rámci finančnej spolupráce**: 9 mil. EUR pôjde na sektorový program pre rezort zdravotníctva, 8,5 mil. EUR na projekt „Výstavba sociálneho bývania“, 1,5 mil. EUR na technickú implementáciu projektov. **Celkový objem finančnej pomoci, ktorý doposiaľ NSR poskytla Kirgizsku, už dosiahol 340 mil. EUR.**

Spolupráca s Uzbekistanom

18.12. sa v meste Oš uskutočnilo **2. zasadnutie Rady hláv prihraničných oblastí Kirgizska a Uzbekistanu** za účasti premiérov oboch krajín M. Abylgazieva a A. Aripova (prvé bolo v marci 2018 vo Fergane). Na záver rokovania premiéri okrem protokolu podpísali aj **cestovnú mapu pre obchodno-ekonomickú a investičnú spoluprácu**, ktorá obsahuje konkrétne kroky a termíny, týkajúce sa vzájomného obchodu, spolupráce v oblasti priemyslu, veterinárnej karantény, uľahčovania colných procedúr, spolupráce medzi bankovými inštitúciami. Kirgizský premiér M. Abylgaziev na stretnutí uviedol, že posilňovanie medziregionálnych vzťahov so susednými krajinami predstavuje jednu z priorit zahraničnej politiky Kirgizskej republiky. Dosiadnutá kvalita vzťahov na najvyššej úrovni medzi Kirgizskom a Uzbekistanom podporuje rozvoj bilaterálnej spolupráce vo všetkých oblastiach. Objem vzájomného obchodu za 9 mesiacov r. 2018 dosiahol 250 mil. USD a v porovnaní s rovnakým obdobím predchádzajúceho roka sa zvýšil o 11 %. Kirgizská strana navrhla zrušiť poplatky pre nákladných prepravcov prevážajúcich tovary medzi obidvomi krajinami po ceste a po železnici, čo by mohlo podporiť rast objemu nákladnej dopravy.

Nové projekty EBRD

Riaditeľ EBRD pre Strednú Áziu N. McKain informoval 11.12., že banka spustí na budúci rok nové projekty v Kirgizsku v celkovej hodnote 130 mil. USD, ktoré budú určené na rozvoj zavlažovacích systémov v krajine a zabezpečenie zásobovania obyvateľstva pitnou vodou vo vidieckych regiónoch a tiež v mestských aglomeráciách.

Obchodná výmena s krajinami EEÚ

Celkový obrat vzájomného obchodu Kirgizska s krajinami EEÚ za obdobie január-október 2018 dosiahol 1,9 mld. USD a medziročne sa zvýšil o 4 %; hlavný podiel patril Ruskej federácii (65,6 %) a Kazachstanu (32,6 %). V do.1.voz z RF prevládali ropné produkty (36,9 %), železo a výrobky zo železa (8,3 %), vo vývoze odevy (38,3 %), medený odpad (11,1 %), ovocie a zelenina (8,2 %), mlieko a mliečne výrobky (4,4 %). V dovoze z Kazachstanu hlavný podiel patril železu a výrobkom zo železa 11,9 %), tabakovým výrobkom (11 %), ropným produktom (8,2 %), minerálnym vodám (5 %) a pšenici (4,1 %). Do Kazachstanu boli exportované koncentráty vzácnych kovov (39,3 %), odevy (6,3 %), mlieko a mliečne výrobky (6,1 %), sklo (5,4 %) a cukor (4,9 %). Celkový obrat zahraničného obchodu Kirgizska za 10 mesiacov r. 2018 predstavoval 5,4 mld. USD (+6,7 %), štáty EEÚ pokryli 35,2 %.

5 Dôležité výstavy a veľtrhy v teritóriu

Zoznam veľtrhov a výstav, ktoré sa uskutočnia v Kirgizsku v roku 2019:

<https://www.mzv.sk/documents/736307/347854/Kirgizsko+-+ve%C4%B5trhy+a+v%C3%BDstavy+2019>

Pozn.: údaje uvádzané v národnej mene som (KGS) boli prepočítané na EUR podľa výmenného kurzu k 21.12.2018: 79,9437 KGS/1 EUR

Aktuálny kurz KGS/EUR:

<https://www.xe.com/currencyconverter/convert/?Amount=1&From=EUR&To=KGS>

Zdroj: Kabar KG, GOV KG, Štatistický úrad KG, 24 KG, Ministerstvo financií KG, Aki Press, Tazabek, KG News, FOR KG, Novosti KG, Gazeta KG

Vypracoval: Ján Galoci, radca
Astana, 21.12.2018